

**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ**

**Організаційні та програмно-нормативні основи
туристичної діяльності**

Методичні рекомендації до практичних занять
для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності
014 Середня освіта (Фізична культура)
другого (магістерського) рівня вищої освіти

2017 рік

Пояснювальна записка

Мета курсу:

Туристська діяльність органічно увійшла в навчально-виховний процес сучасної школи. Найбільш масова вікова категорія серед учасників туристських походів є діти та юнацтво. При педагогічно правильній організації туристської діяльності здійснює суттєвий вплив на розвиток дітей підліткового віку. Програма курсу “Організаційні та програмно-нормативні основи туристичної діяльності” є складовою частиною педагогічного процесу спрямованого на підготовку магістрів фізичної культури. Основна мета курсу полягає у формуванні компетенцій у студентів щодо організації та проведення туристської діяльності.

Компетентності:

- здатність демонструвати значний діапазон керівних навичок, методів, та інструментів, які пов’язані з галуззю навчання
- здатність творчо вирішувати різноманітні сучасних наукових проблем і практичних завдань у сфері фізичної культури і спорту на основі розвитку теоретико-методологічного мислення
- здатність використовувати методики та технології з суміжних областей знань при проведенні науково-дослідної роботи в області фізичної культури та спорту
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність планувати і управляти часом;
- здатність працювати в команді;
- здатність підбирати програмно-нормативну та науково-методичну інформацію щодо забезпечення туристської діяльності, її систематизації.
- здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теорії й методів досліджень у туристській діяльності;
- здатність і готовність самостійно аналізувати стан і динаміку об’єктів діяльності, виявляти актуальні проблеми і ставити конкретні завдання їх вирішення;
- здатність аналізувати, узагальнювати і транслювати передовий досвід туристської діяльності;
- здатність до розробки практико-орієнтованих програм в галузі туристської діяльності з урахуванням реальних і прогнозованих потреб особистості і суспільства.

Завдання курсу:

- **Теоретичні** – оволодіння організаційними основами та педагогічною технологією туристської діяльності; опанування методикою навчання та тренування з урахуванням особливостей туристської діяльності; ознайомлення студентів з загальним станом теорії і практики туристської

роботи; наукових досліджень проблем дитячо-юнацького туризму.

- **Практичні** – удосконалення вміння та навичок організації і проведення екскурсій, туристських походів, експедицій, змагань, зльотів тощо; розвиток навичок використання різноманітних форм туристської діяльності з метою формування особистості школяра.

Очікуваний результат навчання:

Студенти знають: термінологію туристської діяльності; організаційні основи туристської діяльності в цілому та особливості окремих форм; зміст і особливості основних програмно-нормативних документів; основи планування туристсько-краєзнавчої діяльності школярів; особливості планування туристських походів; методику організації та проведення різних екскурсій; методику організації та проведення походів для дітей різних вікових груп; методику організації та проведення змагань школярів; основи діяльності позашкільних закладів туристського спрямування; особливості суддівства змагань туристських спортивних походів.

Студенти вміють: застосовувати найбільш ефективні шляхи взаємодії з державними, комерційними та громадськими організаціями спортивного спрямування; розробляти організаційно-нормативні, планово-фінансові, навчально-методичні, навчальні та інші документи; застосовувати сучасні методи управління в організаціях фізкультурно-спортивної спрямованості, розробляти технології з прийняття та реалізації управлінських рішень в мережі фізкультурно-спортивних послуг; визначати та використовувати необхідні програмно-нормативні документи для організації різних видів туристської діяльності; визначати мету, задачі та зміст різних форм туристської діяльності; планувати туристсько-краєзнавчий цикл; використовувати різні організаційні форми туристської діяльності; вести туристську документацію; здійснювати суддівство змагань туристських спортивних походів.

Міждисциплінарні зв'язки

При вивченні курсу "Організаційні та програмно-нормативні основи туристичної діяльності" використовується навчальний матеріал з дисциплін:

"Туризм та спортивне орієнтування" – класифікація туризму; організаційні форми туристської діяльності; "Правила змагань з туризму"; "Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю"; "Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю"; особливості організації та проведення походів; особливості організації та проведення туристських змагань.

"Організація та методика туристсько-краєзнавчої діяльності" – особливості планування роботи туристського гуртка; методика організації та проведення змагань зі спортивного туризму.

Зміст дисципліни

Програма базується на особливостях туристської діяльності активними засобами пересування. Розглядаються питання: програмно-нормативні основи туристської діяльності; організаційно-управлінська діяльність центрів туризму та краєзнавства учнівської молоді; методика планування і проведення походів з учнівською молоддю; методика організації та проведення туристських змагань тощо. Знання, які студенти отримують на теоретичних заняттях, закріплюються на практичних заняттях.

Викладається курс у другому семестрі. Курс розрахований на 105 годин, з яких 20 лекційних, 16 практичних і 69 годин відводиться на самостійну роботу студентів.

Згідно програми пропонується до виконання сім практичних робіт (одна робота розрахована на 4 години). Структура кожної роботи містить: тему, мету, порядок виконання, структуру звіту, теми рефератів, список рекомендованої літератури.

Перед виконанням робіт необхідно переглянути конспект відповідної лекції, ознайомитись із запропонованою літературою, ознайомитись з порядком виконання роботи. Після цього приступити до виконання завдання. При оформленні звіту про роботу записи робити акуратно, чітко, графічні роботи виконувати за допомогою олівця і лінійки. При захисті вміти пояснити особливості виконання, підтверджуючи теоретичним матеріалом.

Для самостійної роботи студентів пропонуються реферати до кожної теми.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 1

Тема: Виникнення та розвиток туризму активними засобами пересування.

Мета:

- ознайомитись з історичними етапами розвитку туристської діяльності;
- встановити причинно-наслідкові зв'язки розвитку туристської діяльності на кожному етапі.

Порядок виконання роботи

1. Ознайомитись з етапами розвитку туристської діяльності.
2. Визначити особливості мети і задач на кожному етапі розвитку туристської діяльності, що спонукали людей мандрувати.
3. Встановити причинно-наслідкові зв'язки розвитку мандрівок.
4. Оформити письмовий звіт.
5. Взяти участь у обговоренні теми.

Структура письмового звіту

1. Тема роботи.
2. Мета роботи.
3. Характеристика розвитку туристської діяльності на різних етапах (табл.1).

Таблиця 1.

Характеристика розвитку туристської діяльності на різних етапах

Етапи	Мета подорожей	Засоби пересування	Результати (приклади)
1			
2			
3			
4			

Теми рефератів

1. Значення туризму для історії людства.
2. Основні чинники виникнення подорожей і туризму.
3. Розвиток подорожей на початковому етапі розвитку туризму.
4. Характеристика етапу становлення організованого туризму.
5. Характеристика етапу формування індустрії туризму.
6. Характеристика етапу масового туризму та глобалізації туристичної індустрії.

Рекомендована література

1. Абрамов В.В. Історія туризму: Підручник [Електронний ресурс] /В.В. Абрамов, М.В. Тонкошкур. - Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2010. - 294 с. Режим доступу: http://tourlib.net/books_history/abramov.htm
2. Устименко Л.М. Історія туризму: Навчальний посібник [Електронний ресурс] /Л.М. Устименко, І.Ю. Афанасьєв. – К.: Альтерпрес, 2005. – 320 с. Режим доступу: http://tourlib.net/books_history/ustymenko.htm

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2

Тема: Аналіз закону України "Про туризм"

Мета:

- ознайомитись зі структурою та змістом Закону України "Про туризм";
- визначити основні положення закону щодо розвитку туризму.

Порядок виконання роботи

1. Ознайомитись зі структурою та змістом закону України «Про туризм».
2. Визначити основні терміни та їх значення, наведені у законі України «Про туризм».
3. Охарактеризувати туристичні ресурси України.
4. Визначити повноваження органів місцевого самоврядування в галузі туризму.
5. Визначити напрями діяльності неприбуткових туристичних організацій.
6. Оформити письмовий звіт.
7. Взяти участь у обговоренні теми.

Структура письмового звіту

1. Тема роботи.
2. Мета роботи.
3. Десять основних термінів та їх значення за формою (табл.1).
4. Сформувати список туристичних ресурсів Херсонської області (не менше десяти).
5. Навести приклади можливих рішень органів місцевого самоврядування щодо розвитку туризму в регіоні.
6. Навести приклади неприбуткових туристичних організацій та їх діяльності (не менше трьох).

Таблиця 1

Термін	Значення

Теми рефератів

1. Значення закону України «Про туризм».
2. Загальна характеристика закону України «Про туризм».
3. Взаємозв'язок закону України «Про туризм» з іншими законами та підзаконними актами.
4. Організація і надання туристичних послуг.
5. Основи діяльності неприбуткових туристичних організацій.
6. Характеристика напрямів наукових досліджень розвитку туризму.

Рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.141.

2. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. - 1995. - №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). - С. 241 - 254.
3. Закон України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України". Постанова ВР України № 3858-12 від 21.01.1994 р.
4. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 36. - С. 299.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 3

Тема: Аналіз статуту Федерації спортивного туризму України.

Мета:

- ознайомитись зі структурою та змістом статуту Федерації спортивного туризму України;
- визначити основні положення статуту щодо розвитку туризму активними засобами пересування.

Порядок виконання роботи

1. Ознайомитись зі структурою та змістом статуту Федерації спортивного туризму України.
2. Визначити мету і основні завдання діяльності федерації спортивного туризму України.
3. Ознайомитися з правами і обов'язками членів федерації спортивного туризму України.
4. Розглянути структуру і статутні органи місцевої федерації.
5. Визначити напрями роботи ревізійної комісії федерації.

Структура письмового звіту

1. Тема роботи.
2. Мета роботи.
3. Розкрити завдання діяльності федерації спортивного туризму України та визначити шляхи їх реалізації (табл.1).
4. Визначити і записати, які права члена федерації підтверджують її демократичний устрій.
5. Накреслити схему структури і взаємодію статутних органів місцевої федерації.
6. Обґрунтувати необхідність створення ревізійної комісії федерації спортивного туризму.

Таблиця 1

Завдання діяльності федерації спортивного туризму України та визначити шляхи їх реалізації

Завдання	Шляхи реалізації

Теми рефератів

1. Загальна характеристика статуту федерації спортивного туризму України.
2. Характеристика напрямів діяльності, зазначених у статуті федерації спортивного туризму України.
3. Особливості членства у федерації спортивного туризму України.
4. Порівняльна характеристика структури і статутних органів федерації спортивного туризму України з аналогічними органами обраного виду спорту.
5. Діяльність керівних органів федерації спортивного туризму України.
6. Характеристика контрольних, консультативно-дорадчих органів, комісій та комітетів федерації спортивного туризму України.

Рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.141.
2. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. - 1995. - №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). - С. 241 - 254.
3. Статут Федерації спортивного туризму України [Електронний ресурс] Затверджений в новій редакції V З'їздом та зареєстрований в держреєстрі постановою від 10.12.2016 року Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B8i_rbsxP7F3ZGpmT2JLQW91a1k/view

ПРАКТИЧНА РОБОТА 4

Тема: Розробка статуту туристського клубу.

Мета:

- ознайомитись зі структурою та змістом діяльності туристського клубу;
- розробити структуру та зміст статуту туристського клубу.

Порядок виконання роботи

1. Ознайомитись із нормативними документами щодо створення громадської організації.
2. Ознайомитись з діяльністю туристських клубів України.
3. Визначити мету, задачі, напрями діяльності туристського клубу та його назву.
4. Визначити структуру туристського клубу і його керівні органи.
5. Скласти статут туристського клубу.

Структура письмового звіту

1. Тема роботи.
2. Мета роботи.
3. Скласти статут туристського клубу за спрощеною схемою:

Форма статуту туристського клубу

1. Загальні положення.
2. Мета, завдання та напрями діяльності.
3. Права та обов'язки членів Клубу.
4. Структура та керівні органи Клубу.
5. Матеріально-технічне забезпечення.
6. Припинення діяльності Клубу.

Рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.141.
2. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. - 1995. - №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). - С. 241 - 254.
3. Закон України "Про громадські об'єднання" [Електронний ресурс] //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1 (зі змінами, внесеними законом № 1982-VIII від 23.03.2017,). – ВВР, 2017. – № 18. – С.222. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
4. Положення про студентський клуб спортивного та культурного спрямування НТУУ "КПІ"«Туристичний клуб КПІ «Глобус» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.tkg.org.ua/node/31876>
5. Турклуб "Університет" [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.tourclub.kiev.ua/content/view/12/26/>

ПРАКТИЧНА РОБОТА 5

Тема: Розробка плану проведення багатоденного походу. Оформлення необхідної документації.

Мета:

- ознайомитись з алгоритмом планування багатоденного походу;
- розробити маршрут походу першої категорії складності;
- оформити відповідні документи.

Порядок виконання роботи

1. Ознайомитись із нормативними документами щодо планування походів різної складності.
2. Розробити маршрут походу I категорії складності.
3. Оформити маршрутну книжку для проведення походу I категорій складності.

Структура письмового звіту

1. Тема роботи.
2. Мета роботи.
3. Розробити маршрут походу I категорії складності та скласти його

графік за формою (табл. 1).

- Оформити маршрутну книжку для проведення походу I категорій складності за розробленим маршрутом.

Таблиця 1.

Графік руху групи

Дні в до-розі	Дата	Ділянка маршруту (від - до)	Протяж-ність (км)	Набір висоти (м)	Чистий ходовий час	Загальний час
1	2	3	4	5	6	7

Теми рефератів

- Особливості планування походів з різних видів туризму.
- Вимоги до маршрутів пішохідних походів різної складності.
- Вибір району походу та маршруту в залежності від складу групи.
- Узгодження проведення походу з відповідними організаціями.
- Маршрутні документи для проведення походів різної складності і їх оформлення.
- Підведення підсумків походу та оформлення його результатів.

Рекомендована література

- Булашев А.Я. Спортивний туризм:Учебник /А.Я. Булашев. – Харьков: ХГАСК, 2009. – 332с.
- Грабовський Ю.А. Організація та проведення спортивних туристських походів: Навчальний посібник. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – 120с.
- Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 304с.
- Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю: нормативно-правовий акт [Електронний ресурс] /Наказ Міністерства освіти і науки України 02 жовтня 2014 року N 1124. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE26117.html
- Спортивний туризм: правила змагань. – К.: Федерація спортивного туризму України, 2008. – 137с.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 6

Тема: Практика суддівства змагань з туристських спортивних походів.

Мета:

- ознайомитись з особливостями туристських змагань з туристських спортивних походів;
- ознайомитись з особливостями суддівства змагань з туристських спортивних походів.

Порядок виконання роботи

1. Ознайомитись із нормативними документами щодо проведення змагань з туристських спортивних походів.
2. Ознайомитись з Методичними рекомендаціями з суддівства спортивних туристських походів учнівської та студентської молоді.
3. Розглянути звіти про спортивні туристські походи.
4. Виконати суддівство походів та оформити необхідні документи.

Структура письмового звіту

1. Тема роботи.
2. Мета роботи.
3. Здійснити суддівство трьох звітів про спортивний туристський похід.
4. Оформити відповідні протоколи суддівства.

Теми рефератів

1. Особливості оформлення звіту про похід.
2. Визначення результатів.
3. Зміст та структурні елементи звіту про похід.
4. Характеристика довідкових відомостей про подорож та їх оформлення.
5. Особливості складання відомостей про подорож.
6. Особливості графіку та технічного опису маршруту.
7. Вимоги до оформлення картографічного матеріалу та фотографій

Рекомендована література

1. Булашев А.Я. Спортивний туризм:Учебник /А.Я. Булашев. – Харків: ХГАСК, 2009. – 332с.
2. Грабовський Ю.А. Організація та проведення спортивних туристських походів: Навчальний посібник. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – 120с.
3. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 304с.
4. Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю: нормативно-правовий акт [Електронний ресурс] /Наказ Міністерства освіти і науки України 02 жовтня 2014 року N 1124. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE26117.html
5. Методичні рекомендації з суддівства Чемпіонату зі спортивних туристських походів учнівської та студентської молоді [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrjuntur.org.ua/normativno-pravova-baza/nakazi-tsentru-turizmu.html>
6. Спортивний туризм: правила змагань. – К.: Федерація спортивного туризму України, 2008. – 137с.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 7

Тема: Розробка плану підготовки та проведення туристських змагань.

Мета:

- ознайомитись зі змістом та особливостями підготовки туристських змагань з пішохідного туризму;
- навчитись складати відповідну документацію для проведення туристських змагань.

Порядок виконання роботи

1. Ознайомитись з особливостями організації та проведення туристських змагань і конкурсів.
2. Скласти положення про шкільні змагання серед учнів з туризму.
3. Розробити зміст і порядок проведення конкурсів туристської тематики.

Структура письмового звіту

1. Тема роботи.
2. Мета роботи.
3. Положення про шкільні змагання серед учнів з туризму (див. схему).
4. Характеристика конкурсів туристської тематики (не менше 10).

Схема положення про змагання

1. Назва змагань.
2. Мета та задачі.
3. Термін і місце проведення.
4. Керівництво змагань.
5. Учасники змагань.
6. Програма проведення змагань.
7. Визначення результатів та нагородження.
8. Фінансування змагань.
9. Умови прийому учасників.
10. Заявки та документація, що подаються командами.

Рекомендована література

1. Булашев А.Я. Спортивний туризм:Учебник /А.Я. Булашев. – Харьков: ХГАСК, 2009. – 332с.
2. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 304с.
3. Спортивний туризм: правила змагань. – К.: Федерація спортивного туризму України, 2008. – 137с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов В.В. Історія туризму: Підручник [Електронний ресурс] /В.В. Абрамов, М.В. Тонкошкур. - Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2010. - 294 с. Режим доступу: http://tourlib.net/books_history/abramov.htm
2. Булашев А.Я. Спортивний туризм:Учебник /А.Я. Булашев. – Харьков: ХГАСК, 2009. – 332с.
3. Грабовський Ю.А. Організація та проведення спортивних туристських походів: Навчальний посібник. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – 120с.
4. Грабовський Ю.А. Організація та проведення спортивних туристських походів: Навчальний посібник. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – 120с.
5. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 304с.
6. Закон України "Про громадські об'єднання" [Електронний ресурс] //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1 (зі змінами, внесеними законом [№ 1982-VIII від 23.03.2017.](#)), – ВВР, 2017. – № 18. – С.222. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
7. Закон України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України". Постанова ВР України № 3858-12 від 21.01.1994 р.
8. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. - 1995. - №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). - С. 241 - 254.
9. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної
- 10.Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю: нормативно-правовий акт [Електронний ресурс] /Наказ Міністерства освіти і науки України 02 жовтня 2014 року N 1124. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE26117.html
- 11.Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.141.
- 12.Методичні рекомендації з суддівства Чемпіонату зі спортивних туристських походів учнівської та студентської молоді [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrjuntur.org.ua/normativno-pravova-baza/nakazi-tsentru-turizmu.html>
- 13.Положення про студентський клуб спортивного та культурного спрямування НТУУ "КПІ"«Туристичний клуб КПІ «Глобус» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.tkg.org.ua/node/31876>
- 14.Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 36. - С. 299.
- 15.Спортивний туризм: правила змагань. – К.: Федерація спортивного

- туризму України, 2008. – 137с.
16. Статут Федерації спортивного туризму України [Електронний ресурс] Затверджений в новій редакції V З'їздом та зареєстрований в держреєстрі постановою від 10.12.2016 року Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B8i_rbsxP7F3ZGpmT2JLQW91a1k/view
 17. Турклуб "Університет" [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.tourclub.kiev.ua/content/view/12/26/>
 18. Устименко Л.М. Історія туризму: Навчальний посібник [Електронний ресурс] /Л.М. Устименко, І.Ю. Афанасьєв. – К.: Альтерпрес, 2005. – 320 с. Режим доступу: http://tourlib.net/books_history/ustymenko.htm

